

اصول و کاربرد تحلیل محتوا در کتب درسی

دکتر سیدعلی سیدپورآذر
دکتر مریم السادات حسینی‌فر

www.ketab.ir

نشر و ادب

سرشناسه : سیدپور آذر، سیدعلی، ۱۳۶۰- Seyed Pouraza, Seyed Ali

عنوان و نام پدیدآور : اصول و کاربرد تحلیل محتوا در کتب درسی /

سیدعلی سیدپور آذر، مریم السادات حسینی فر.

مشخصات نشر : تهران : وائیا، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۱۳۶ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۶۶-۴۶-۸

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : کتاب‌های درسی -- ارزشیابی

Textbooks -- Evaluation : موضوع

نامه‌های درسی -- ارزشیابی : موضوع

Curriculum evaluation : موضوع

شناسه افزوده : حسینی فر، مریم السادات، ۱۳۶۳ -

رده بندی کنگره : ۱۰۸۹ : الف ۹ / ن ۳۰۴۵ LB

رده بندی دیویی : ۷۱ / ۳۲

شماره کتابشناسی ملی : ۵۶۶۰۲۴۷

نشر وائیا

اصول و کاربرد تحلیل محتوا در کتب درسی

نویسندگان: دکتر سید علی سید پور آذر - مریم السادات حسینی فر

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۶۶-۴۶-۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

نشر وائیا: خیابان انقلاب خیابان ابوریحان خیابان وحید نظری پلاک ۳۶ واحد ۱

تلفن ۰۹۱۲۱۸۶۶۵۵۸-۶۶۹۷۴۵۶۱

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: تحلیل محتوا، "چیستی دوزخ و ویژگی‌ها"
۱۳	تاریخچه‌ی تحلیل محتوا
۱۵	نقد و بررسی معنا و مفهوم تحلیل محتوا
۱۶	ویژگی‌های تحلیل محتوا
۲۰	گونه‌های عمده تحلیل محتوا
۲۰	تحلیل‌های مضمونی
۲۱	تحلیل‌های صوری
۲۱	تحلیل‌های ساختاری
۲۲	مزایا و معایب تحلیل محتوا
۲۳	پرسش‌های پایانی
۲۳	کار پژوهشی
۲۵	فصل دوم: مراحل تحلیل محتوا
۲۷	تعیین موضوع تحقیق و محدود ساختن آنها
۲۸	تعیین اهداف تحقیق
۲۹	تعیین جامعه آماری و جمعیت نمونه

۳۰	تعریف و مشخص کردن متغیرها (مقوله سازی)
۳۲	مشخص کردن واحدهای تحلیل
۳۶	تجزیه و تحلیل داده‌ها
۳۶	تجزیه و تحلیل کمی در تحلیل محتوا
۳۸	تجزیه و تحلیل کیفی داده‌ها
۴۰	تفسیر و گزارش نتایج
۴۱	تمرین‌های پایانی
۴۳	فصل سوم: روایی و اعتبار در تحلیل محتوا
۴۵	مفهوم روایی و اعتبار
۴۵	جایگاه روایی یا پایایی در تحلیل محتوا
۴۷	روش‌های تعیین پایایی
۴۹	آزمون‌هایی برای محاسبه‌ی روایی پایایی
۵۰	جایگاه اعتبار در تحلیل محتوا
۵۱	انواع روشهای تعیین اعتبار
۵۱	۱- اعتبار محتوایی
۵۲	۲- اعتبار تجربی
۵۳	۳- اعتبار سازه‌ای
۵۳	۴- اعتبار درونی و اعتبار بیرونی
۵۵	برسش‌های پایانی
۵۷	فصل چهارم: ساختار برنامه‌های درسی
۵۹	رویکردهای برنامه درسی
۶۰	رویکرد تجویزی یا دستوری: ساخت بهترین برنامه‌های ممکن
۶۱	رویکرد توصیفی طراحی رویه‌های برنامه‌ریزی درسی
۶۳	رویکرد انتقادی - اکتشافی
۶۳	اهداف برنامه‌ی درسی
۶۴	اهداف غایی
۶۴	اهداف کلی

۶۵	اهداف عینی
۶۷	طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی
۶۷	حیطه‌ی شناختی
۷۰	حیطه‌ی عاطفی
۷۲	حیطه‌ی روانی - حرکتی
۷۳	برنامه‌ریزی-درسی و سازماندهی محتوا
۷۴	الگوی مبتنی بر موضوع‌های درسی مدون
۷۵	الگوی مبتنی بر دانش آموز
۷۶	الگوی مبتنی بر جامعه
۷۸	روش‌های یاددهی - یادگیری
۷۹	۱- سناریوهای مستقیم
۷۹	الف) روش یادسازی
۸۱	ب) روش سخنرانی
۸۲	پ) روش نمایش علمی
۸۵	ت) روش تدریس تلفیقی
۸۵	۲- سناریوهای تعاملی
۸۵	الف) روش پرسش و پاسخ
۸۶	ب) روش ایفای نقش
۸۷	پ) روش بحث گروهی
۸۹	ت) روش یادگیری مشارکتی
۹۱	ث) روش بدیعه پردازی
۹۶	۳- سناریوهای مسأله محور
۹۶	الف) روش گردش علمی
۹۷	ب) روش آزمایشگاهی
۹۷	پ) روش اکتشافی
۹۹	ت) روش کاوشگری
۹۹	ث) روش واحد محور

۱۰۰	۴- سناریوهای انفرادی
۱۰۱	الگوها و روش‌های ارزشیابی
۱۰۲	الف) الگوی ارزشیابی هدف‌مدار تایلر
۱۰۳	ب) الگوی ارزشیابی اختلاف
۱۰۴	پ) الگوی ارزشیابی سیپ
۱۰۵	ت) الگوی ارزشیابی هدف آزاد
۱۰۷	ج) الگوی ارزشیابی مبتنی بر خبرگان
۱۰۸	چ) الگوی ارزشیابی مبتنی بر مدافعه
۱۰۹	ح) الگوی ارزشیابی کرک پاریک
۱۱۱	پرسش‌های پایانی
۱۱۱	کار پژوهشی
۱۱۳	فصل پنجم: تحلیل محتوای برنامه‌ی درسی
۱۱۵	مواد آموزشی در برنامه درسی
۱۱۵	ویژگی‌ها و ساختار کتاب درسی
۱۱۸	قسمت مقدماتی
۱۱۹	قسمت میانی (تنظیم واحد یادگیری)
۱۱۹	عناصر برنامه درسی در کتب آموزشی
۱۲۰	۱- ویژگی‌های کتاب درسی در بُعد بیان اهداف
۱۲۰	۲- ویژگی‌های کتاب درسی در بُعد محتوی و روش‌های ارائه‌ی آن
۱۲۵	۳- ویژگی‌های کتاب درسی از بُعد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۱۲۵	نقش و ویژگی‌های تمرین در کتاب درسی
۱۲۶	ابعاد تحلیل محتوا در برنامه درسی
۱۲۶	الف) ساختار شکلی
۱۲۶	ب) ساختار محتوایی
۱۲۸	چک لیست تحلیل محتوای کتاب درسی
۱۳۱	پرسش‌های پایانی
۱۳۳	منابع

تحلیل محتوا به عنوان یکی از روش‌های پژوهش همیشه مورد توجه پژوهشگران، تحلیل‌گران رسانه و منتقدین آثار علمی و ادبی بوده است. تحلیل محتوا از یک سو به عنوان روشی علمی اصول خاص خود را دارد، اصولی که محتوای به لحاظ کمی و کیفی تلاش می‌نمایند تا بدان‌ها پایبند باشند. اما از سوی دیگر، جدا از بحث روش، عنوان تکنیکی خاص برای بررسی کتب گوناگون علمی، ادبی و به طور خاص کتب درسی مورد توجه است در این شرایط علاوه بر مباحث روشی، اصول ویژه برای بررسی محتوای آثار مدنظر قرار می‌گیرد. بر اساس این کارکرد دوگانه‌ی تحلیل محتوا هم به لحاظ روش و هم به لحاظ تکنیک، در این کتاب بر آن تأکید داریم که این دو ویژگی منحصر به فرد را، با هدف استفاده‌ی دانشجویان رشته‌های مختلف که با امر تحلیل محتوا به ریزه تحلیل محتوای کتب، برنامه‌های درسی و مواد درسی سر و کار دارند تنظیم نماییم.

ساختار کتاب به گونه‌ای تنظیم شده است تا مخاطب در این امر با ویژگی‌ها و اصول تحلیل محتوا به عنوان یک روش آشنا گردد و سپس با تکنیک تحلیل محتوا در برنامه‌های درسی ارتباط برقرار نماید. بر همین مبنی در فصل اول به اصولی کلی در مورد تحلیل محتوا پرداخته شده و به ویژگی‌های آن از دیدگاه محققین کمی‌گرا و کیفی‌گرا توجه شده است. در نهایت نیز مزایا و معایب این روش مطرح شده است. در فصل دوم مراحل هفتگانه‌ی تحلیل محتوا به عنوان روش علمی مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. فصل سوم کتاب به مبحثی مهم در باب اعتبار و رویی در تحلیل محتوا پرداخته است. جایگاه اعتبار و روایی در تحلیل محتوا و شیوه‌های تحقق اعتبار و روایی در تحلیل محتوا از جمله اصولی است که در این فصل بدان توجه شده است. این سه فصل می‌تواند مورد توجه و استفاده علاقمندان به مباحث روش‌شناسی قرار گیرد.

اعتقاد ما بر این است که تحلیل محتوا به عنوان یک تکنیک خاص در وهله‌ی اول به منتقدین، معلمین، مدرسین و اساتید جوان کمک خواهد نمود تا اهداف و مقاصد کتاب را به گونه‌ای صحیح درک نمایند. و براساس درکی درست، سناریوهای خاص را برای انتقال آن به دیگران اتخاذ نمایند. به همین دلیل در فصل چهارم به واکاوی ساختار برنامه‌ی درسی، رویکردها، اهداف و اصول برنامه‌ریزی درسی،

سناریوهای گوناگون در امر یاددهی و یادگیری، و الگوهای ارزشیابی پرداخته شده است. در فصل پایانی نیز به تحلیل محتوای برنامه درسی از دو بعد ساختار شکلی و ساختار محتوایی توجه گشته است. امیدواریم دانشجویان عزیز، تحلیل گران و منتقدین گرامی با به کارگیری اصول بیان شده در این کتاب و بهره‌گیری عالمانه و خلاقانه از آن بتوانند تحولی عظیم در امر آموزش و پرورش ایجاد نمایند، و بسیار خرسند خواهیم شد که کاستی‌های بی‌شمار این کتاب را یادآوری نمایند تا ما نیز در کار خود بازاندیشی نماییم.

سید علی سید پورآذر
مریم السادات حسینی فر
بهار ۱۳۹۸

www.ketab.ir